

Op avontuur in het nieuwe bestuurlijke stelsel van Amsterdam

De gemeente Amsterdam voert een nieuw bestuurlijk stelsel in. Elke buurt krijgt een adviescommissie, die het stadsdeelbestuur gevraagd en ongevraagd gaat adviseren. Voor deze commissie kan iedereen uit de buurt zich verkiesbaar stellen - dus ook inwoners onafhankelijk van een politieke partij. Tijdens de verkiezingen op 21 maart stemmen Amsterdammers niet alleen voor de gemeenteraad, maar brengen zij ook een stem uit voor een vertegenwoordiger van hun buurt in deze adviescommissie. Als actieve buurtbewoner van Bos en Lommer heb ik me verkiesbaar gesteld. Ik maak je graag deelgenoot van dit avontuur en de hindernissen en vragen die ik daarin tegenkom. Ik hoop dat mijn verhaal een leerzame case kan zijn voor de gemeente Amsterdam en andere gemeenten die nadenken over dit soort initiatieven.

Laat ik eerst iets meer vertellen over de aanloop naar het nieuwe bestuurlijke stelsel. Amsterdam heeft zeven stadsdeelcommissies (een soort decentrale gemeenteraden), waarvan de taken en het mandaat de afgelopen jaren steeds verder zijn uitgekleed. De gemeenteraad heeft nu besloten om de stadsdeelbesturen gevraagd en ongevraagd te laten adviseren door adviescommissies. Elke buurt - 22 in totaal - krijgt zo'n commissie met vier tot zes inwoners, die door buurtgenoten worden gekozen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. De gemeente heeft een budget van maar liefst € 300.000 uitgetrokken om actieve en betrokken buurtbewoners te interesseren en motiveren zich te kandideren. Tot zover klinkt het allemaal mooi.

Politieke partijen kapen op het laatste moment de plek van onafhankelijke inwoners

Maar: op het laatste moment is besloten - na een motie in de gemeenteraad - ook lijsten (politieke partijen) toe te laten tot de verkiezingen. Met name de grote partijen hebben deze kans gepakt. Het gevolg is dat 540 Amsterdammers zich verkiesbaar hebben gesteld, waarvan er 423 zijn verbonden aan een politieke partij en slechts 137 onafhankelijke buurtbewoner. Deze politieke move zorgt ervoor dat onafhankelijke kandidaten nu moeten opboksen tegen de landelijke campagnemachines.

Overhaaste invoering leidt tot veel onbeantwoorde vragen

Enfin, er zijn dus toch 137 onafhankelijke kandidaten. Een schamel aantal, als je kijkt naar het potentieel dat in Amsterdam aanwezig is: een stad met zoveel initiatieven, culturen en betrokken mensen. Naar mijn mening zijn de politiek en de communicatie vanuit gemeente daar voor een groot deel debet aan. Het stelsel wordt namelijk nogal overhaast ingevoerd en de inhoud van de functie is nog grotendeels onbekend. Zo is bijvoorbeeld onduidelijk over welke initiatieven de commissies mogen gaan adviseren; zijn dat alleen de initiatieven van de gemeente of ook die uit de buurt? Het dagelijks bestuur van het stadsdeel wordt door het college van B&W aangewezen, het is dus ook nog onduidelijk wie daarin zullen zitten. Bovendien gaan 22 stadsdeelcommissies 7 dagelijks besturen van stadsdelen adviseren. Hoe gaat dat in de praktijk werken? Zeker als je bedenkt dat de adviescommissies zelf hun werkwijze mogen bepalen.

Het voelt een beetje als solliciteren op een functie die pas vastgesteld wordt als je bent aangenomen. En als je het zo bekijkt mag Amsterdam haar handen dichtknijpen dat er nog zoveel mensen dit avontuur willen aangaan. Verklaar me voor gek, maar ik besloot - ondanks alle vraagtekens - me ook kandidaat te stellen. Eerst en vooral als betrokken inwoner van Bos en Lommer en initiatiefnemer van de succesvolle community Boloboost. Maar ook omdat ik als specialist in overheidscommunicatie geïnteresseerd ben in hoe overheid, politiek en burger zich in dit nieuwe stelsel gaan verhouden en dat van binnenuit wil meemaken.

Lees met me mee hoe dit avontuur tot nu toe verliep:

De registratie: drie dagen bedenktijd om in het diepe te springen

De woensdag voor Kerst was de voorlichtingsavond voor potentiële kandidaten. Op dat moment waren er in verband met de kerstvakantie precies drie werkdagen om je te registreren als kandidaat. Een enorm dilemma voor de kandidaten met deze korte bedenktijd was dat er nog heel veel onduidelijk is over het nieuwe stelsel. Op de voorlichtingsavond kon de gemeente de vragen niet beantwoorden (en kan dat trouwens tot op de dag van vandaag niet). Kortom; de gemeente was er duidelijk nog niet klaar voor de burgerkandidaten te ontvangen en wegwijs te maken in het nieuwe stelsel.

Ondersteuningsverklaringen: wel voor onafhankelijke kandidaten, niet voor politieke partijen?

Om mee te mogen doen aan de verkiezingen moest je als kandidaat aantonen dat je minstens tien buurtbewoners achter je hebt staan. Deze buurtbewoners moesten een ondersteuningsverklaring invullen, naar de balie van het stadsdeelkantoor gaan en onder het toezicht van de kiescommissie ter plekke de verklaring tekenen. Een enigszins omslachtige methode, maar de kieswet vereist dit nu eenmaal en daar is de gemeente dan ook niet op aan te spreken.

Waar deze procedure wel op scheef gaat is dat gevestigde partijen hiervan vrijgesteld waren, omdat zij als partij ooit al eens steunverklaringen hebben moeten inleveren. Maar in deze verkiezingen gaat het om bewoners die namens een buurt adviseren. Waarom hoeft een bewoner die namens een politieke partij dezelfde adviesrol vervuld niet aan te tonen dat hij of zij voldoende steun in de buurt geniet?

Ik heb besloten letterlijk een feestje te maken van het tekenen van de steunverklaringen. Op mijn verjaardag op 30 januari heb ik de steunverklaarders uitgenodigd en zijn we als groep naar het stadsdeel gegaan om de steunverklaringen te tekenen. Afsluitend hebben we in een kroeg getoost op mijn verjaardag en BoLo - de naam van de lijst waarmee ik aan deze verkiezingen meedoe.

Lijstnummering: de onafhankelijke kandidaten mochten achteraan aansluiten

Voor een kandidaat of lijst is de positie op het stemformulier en de verkiezingsborden belangrijk. De lijstnummers worden toegekend tijdens een buitengewone vergadering van het stadsdeel. Mijn verwachting was dat alle kandidaten gelijkwaardig zouden zijn; het gaat immers om een nieuwe verkiezing met allemaal buurtbewoners. Maar dat ging een beetje anders:

Besloten was om de nummering te beginnen bij de al zittende partijen in de gemeenteraad, vervolgens de partijen van de zittende stadsdeelcommissies en daarna de partijen die ooit hadden meegedaan aan de verkiezingen maar nooit waren verkozen. Al deze partijen kregen een nummer toegekend. Voor de nieuwe kandidaten moest loting uitsluitel brengen. De nummers 30 en hoger werden letterlijk uit de hoge hoed getrokken. Ik vind dit teleurstellend, want het nieuwe stelsel is oorspronkelijk opgezet voor de onafhankelijke kandidaten en die krijgen hiermee letterlijk het signaal dat ze achteraan mogen aansluiten.

Zichtbaarheid en promotie

De gemeente heeft veel geld gestoken in het ontwikkelen van [de Kandidatenwijzer](#), een zwaar uitgekleden variant op de kieswijzer. Het idee is dat kiezers in vier eenvoudige stappen de kandidaat kunnen kiezen die het beste bij hen past. Maar voor kandidaten biedt de Kandidatenwijzer nauwelijks de ruimte zich te onderscheiden, want de informatie is beperkt tot:

- Een quote van 250 tekens en de url van je website.
- Het op volgorde zetten van tien thema's die door ambtenaren zijn geselecteerd. Daarbij was er geen enkele ruimte om te vermelden op welke basis je als kandidaat deze volgorde bepaalt en ook niet wat je ervan vindt. Bovendien zaten er zware thema's tussen, waarop de stadsdeelcommissie geen enkele invloed kan oefenen.
- Demografische kenmerken als leeftijd, opleiding en gender.

Ik had liever gezien dat de gemeente alle kandidaten, ongeacht of ze onafhankelijk of partij gebonden zijn, een promotiebudget beschikbaar hadden gesteld. Daarmee zou iedere kandidaat in ieder geval de basispromotie kunnen financieren, zoals flyers, posters en een website. Vergeet ook niet dat je als onafhankelijke kandidaat geen gebruik kunt maken van een (landelijke) communicatieafdeling, campagnebureau en partijbudget ter ondersteuning van je campagne.

Verwachtingen; de oorspronkelijke bedoeling dreigt uit het oog te raken

Jammer genoeg zijn de stadsdeelverkiezingen nagenoeg onzichtbaar en de verkiezingen leven dan ook totaal niet in Amsterdam. Het aantal kiezers dat zich echt verdiept in deze verkiezingen en de lokale kandidaten is relatief klein. Ik acht de kans groot dat de Amsterdammer in het kieshokje het bekende boven het onbekende zal kiezen en zijn stem geeft aan een gevestigde partij en niet aan een onafhankelijke, betrokken buurtbewoner. En dat zou ik zo jammer vinden! Het nieuwe stelsel was immers bedoeld om inwoners actief te laten participeren - oorspronkelijk zelfs helemaal los van politieke kleur. In plaats daarvan sijpelt de politieke invloed van de gevestigde partijen onverminderd van boven naar beneden: van landelijk naar lokaal naar buurtniveau.

Ondanks al deze strubbelingen ga ik ervoor!

Je begrijpt dat het op deze manier voor een actieve buurtbewoner zonder groot netwerk vrijwel onmogelijk is om gekozen te worden. Toch denk ik dat ik als een van de weinige onafhankelijke kandidaten wel een kans maak om gekozen te worden. Ik heb een groot netwerk in de buurt, weet hoe communicatie en social media werken en ik vind het leuk om af en toe buiten de lijntjes te kleuren.

Na 21 maart zal duidelijk worden of het verhaal stopt bij de verkiezingen of dat dit slechts de start is van een vier jaar durend avontuur vol improvisatie en het onbekende – iets waar ik persoonlijk wel van houd. Maar ik daag de gemeente Amsterdam daarbij wel uit om serieus werk te maken van de participatieve democratie en de adviezen van de stadsdeelcommissies echt zwaarwegend te laten zijn in de dagelijkse praktijk. Ik ben er klaar voor: de gemeente ook?